

MTA doktori értekezés tézisei

A kreatív gazdaság városföldrajzi hatásai a budapesti agglomeráció példáján

Dr. Egedy Tamás

Budapest, 2020

BEVEZETÉS

A városfejlődés dinamikája nagyban függ az új tudás, a kreativitás, az innováció, valamint a technológia jelenlététől és kihasználásától (Hall 1998). A városok nemzetközi és hazai versenyében éppen ezért egyre nagyobb szerepe van annak, hogy milyen társadalmi és gazdasági környezetet képesek kínálni a kreatív gazdaság letelepedéséhez (Healey 2007; Musterd–Murie 2010).

A globalizáció megjelenése és ezzel párhuzamosan a lokalizáció erősödése ugyanis megváltoztatta a földrajzi hely fontosságáról alkotott elképzeléseket. A vállalatok versenyképességében ártékelődött a hely szerepe, a klasszikus kemény telepítési tényezők mellett felértékelődtek a puha tényezők, a vállalatok telephelyválasztásában pedig egyre nagyobb szerepe van a városoknak, a nagyvárosi agglomerációknak és a városrégióknak (Phelps–Ozawa 2003; Enyedi 2012).

A kreatív gazdaság hatására fokozatosan átalakult a város gazdasága, társadalma és nem utolsósorban a város fizikai környezete és térbeli megjelenése a kelet-közép-európai városokban. A kreatív gazdaságot alkotó kreatív és tudásintenzív iparágak, valamint az ezekben dolgozó kreatív osztály aktívan alakítják a földrajzi teret, városföldrajzi hatásaik tehát kézzelfoghatók.

Kutatási eredményeim elméleti és empirikus alapokon nyugszanak. A nemzetközi és hazai szakirodalom áttekintése során bemutatom annak a nagyvű folyamatnak a legfontosabb mérföldköveit, s azon társadalmi, gazdasági és városföldrajzi folyamatokat, amelyek a kulturális ipar megjelenésétől, a kreatív ipar, a kreatív város és a kreatív osztály elméletén keresztül az okos városok megjelenéséig tartó több mint fél évszázadot jellemezték (Miège 1979; Landry–Bianchini 1995; Florida 2002; Scott 2004; Yigitcanlar et al. 2018). Összefoglalom továbbá azon földrajzi folyamatokat, amelyek a kelet-közép-európai és magyarországi városok fejlődését alapvetően befolyásolták: a városok posztszocialista átalakulását, a metropolizációt, az ingázást, a területhasználat változásait és a városrehabilitáció hatásait (Roberts–Sykes 2000; Gentile et al. 2012; Sýkora–Bouzarovski 2012; Kovács et al. 2019). Empirikus kutatási eredményeim bemutatása az elméleti rész logikai ívét és struktúráját követi.

CÉLKITŰZÉS ÉS KUTATÁSI KÉRDÉSEK

A disszertáció fő célja, hogy a kreatív gazdaság városfejlődésre gyakorolt legfontosabb hatásait és ennek a folyamatnak a városföldrajzi jellemzőit feltárja.

A disszertáció fő kutatási kérdései a következők:

- Melyek a kreatív gazdaság városfejlesztésre gyakorolt legfontosabb hatásai a posztfordi időszakban?
- Hogyan alakul át a kreatív gazdaság hatására a város földrajzi környezete és szövete, hogyan változik meg a városokban a földrajzi tér?
- Milyen jellegzetességei és városföldrajzi következményei vannak a kreatív gazdaság fejlődésének a budapesti agglomerációban?

A KUTATÁS MÓDSZERTANI HÁTTERE, ADATBÁZISOK

A kreatív gazdaság kutatása során a következő szekunder (a) és primer (b) kutatási módszereket alkalmaztam: a) szakirodalom feldolgozása, KSH statisztikai adatbázis elemzése, mobilkommunikációs cellaadatok elemzése, dokumentumelemzés; b) kérdőíves felmérés, mélyinterjú, terepbejárás, fotódokumentáció, vizualizáció és kartográfia. A kutatási módszerek közül meghatározó volt a statisztikai adatbázis-elemzés, a kérdőíves felmérés és a mélyinterjú.

Statisztikai vizsgálataim során először TEAOR'08 kódok segítségével lehatároltam a kreatív gazdaságot alkotó kreatív és tudásintenzív iparágakat, majd a KSH Nemzeti Számlák Főosztálya által rendelkezésemre bocsátott adatok segítségével statisztikai elemzéseket végeztem. A kiindulási adatbázis a működő vállalkozások (társas és egyéni vállalkozások, illetve költségvetési intézmények) számát, az általuk foglalkoztatottak számát, illetve a cégek éves árbevételét tartalmazta öt időkeresztmetszetben (1999, 2004, 2007, 2011 és 2015).

A kutatás empirikus szakaszában a kreatív gazdaságban foglalkoztatott, felsőfokú végzettségű szakemberek körében készítettem kvantitatív kérdőíves felmérést (n=200) a budapesti agglomerációban folyó mozgásukról, tevékenységükről és az agglomeráció megítéléséről. Az empirikus rész következő szakaszában strukturált tematikájú mélyinterjúkat készítettem a kreatív gazdaságban aktív mikro-, kis- és középvállalkozások menedzsereivel (n=23), illetve a budapesti agglomerációban dolgozó, magasan kvalifikált, legalább fél éve itt élő kreatív külföldiekkel (nemzetközi migránsok) (n=28).

A kreatív gazdaság kutatása során további említésre méltó módszerek voltak a telekommunikációs mobilcellainformációk (big data) elemzése és értékelése, a dokumentumelemzés, a terepbejárás és fotódokumentáció készítése.

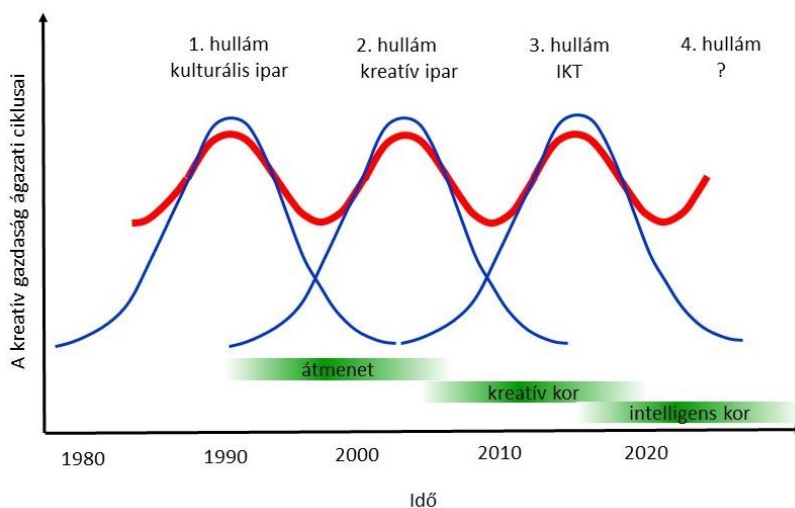
A területhasználat változásainak kutatása katonai térképek, a Corine Land Cover és az Urban Atlas adatbázisának harmonizálásán és standardizálásán alapult.

AZ ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

1. tézis – A kreatív gazdaság ciklusos fejlődést mutat, amely városföldrajzi értelemben a Kuznets-ciklus szerint zajlik. A kreatív gazdaság hullámtermészetéből kifolyólag időben más-más gazdasági ágazatok (kulturális ipar, kreatív ipar, IKT) kerülnek előtérbe és befolyásolják a városfejlődést.

A kreatív gazdaságban 15–20 éves ciklusokban mindig más iparág dominanciája jut érvényre. A fejlődés első szakaszában, az 1980-as évek elejétől nagyjából az 1990-es évek második feléig a kulturális ipar játszotta a meghatározó szerepet (1. hullám). Az 1990-es évek közepétől egyre jobban előtérbe került a kreatív ipar (2. hullám), amely a 2010-es évek közepétől fokozatosan a tudásintenzív iparágaknak adja át a helyét (3. hullám) (1. ábra). A jövőben a tudásintenzív ágazatok akár több cikluson keresztül is meghatározó szerepet játszhatnak a gazdasági fejlődésben és városfejlődésben: a következő ciklusokat az IKT és a K+F együttműködése, a virtuális valóság (virtual reality) és a kiterjesztett valóság (augmented reality) határozhatják meg. A tézis a nemzetközi és hazai szekunder elméleti eredmények önálló tudományos kutatói elemzésén, értékelésén és szintéziséen alapul.

1. ábra A kreatív gazdaság ciklusos fejlődése

Forrás: saját szerkesztés

2. tézis – A magyarországi posztszocialista városfejlődést a kreatív gazdaság fejlődése alapján három szakaszra oszthatjuk: átmeneti kor, kreatív kor és intelligens kor. A kreatív kort a kulturális és kreatív iparágakon alapuló kreatív városok, valamint követő jellegű stratégiai szemlélet jellemzik. Az intelligens korban a tudásintenzív és infokommunikációs technológiákon alapuló okos városok, proaktív stratégiai szemlélet és alulról építkező (bottom-up) társadalmi-gazdasági folyamatok játsszák a meghatározó szerepet.

A posztszocialista városfejlődést Magyarországon – a kreatív gazdaság fejlődési tendenciáit is figyelembe véve – három szakaszra oszthatjuk fel:

A fejlődés első szakasza a nemzetközi szakirodalomban széles körben használt és közismert átmenet időszaka volt. Magyarországon ezt a szakaszt 1990 és 2004 közé helyezhetjük. Ebben az időszakban zajlott le a posztszocialista városokban a társadalmi, gazdasági és politikai átmenet a rendszerváltozás után, s ekkor épültek ki a kreatív gazdaság kibontakozását és fejlődését lehetővé tevő alapok.

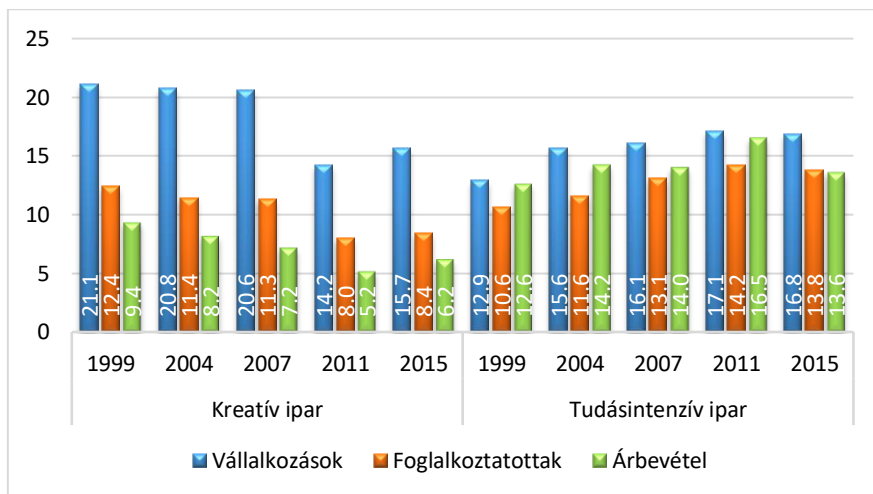
A városfejlődés második szakasza a kreatív kor, vagy más néven a kreatív városok kora volt, amely hazánkban nagyjából 2004 és 2017 közé tehető. A neoliberális gazdaságpolitikáknak köszönhetően ebben az időszakban teljesedett ki a kreatív gazdaság és az azzal összefüggő elméletek térhódítása a városfejlődésben és a lokális várospolitikákban. A városfejlődés ezen szakasza felülről irányított, top-down folyamatként ment végbe, amelyben a magántőke és a helyi önkormányzatok összefonódása játszotta a meghatározó szerepet.

A harmadik szakaszt intelligens kor, vagy más néven okos városok kora néven foglalhatjuk össze, amelyet az infokommunikációs technológiák fokozatos térnyerése jellemez. A 2017-ben induló szakasz a kreatív korhoz viszonyítva sokkal jobban épít az alulról jövő, bottom-up fejlődésre (közösségi részvétel a fejlesztésekben és alkalmazásokban). A tézis a nemzetközi és hazai szekunder elméleti eredmények önálló tudományos kutatói elemzésén, értékelésén és szintéziséen alapul.

3. tézis – A kreatív gazdaság Magyarországon a gazdasági világválság előtt dinamikusán fejlődött, a válság azonban megtörte a szektor lendületét. A recesszió alapvetően a kreatív ipart sújtotta, a tudásintenzív ipar fejlődésében nem okozott jelentős törést. A gazdasági válság elsősorban a tőkeszegény, kevésbé ellenálló és rentábilis kreatív ipari cégek megszűnését eredményezte.

A kreatív gazdaság súlya Magyarországon a 2008-as gazdasági válságig dinamikusán nőtt. A kreatív gazdaságban tapasztalható visszaesés a kreatív iparban bekövetkező változásokra vezethető vissza, a válság ugyanis a kreatív ipar fejlődésében egyértelmű törést okozott. 2007 és 2011 között közel 45 ezer cég szüntette be a tevékenységét, s a kreatív iparban dolgozók száma mintegy 130 ezer fővel csökkent. Társasvállalkozások esetében 90 ezer fővel csökkent a foglalkoztatottak száma, illetve 40 ezer egyéni vállalkozó adta vissza iparát. A válság leginkább a gazdasági szolgáltatásokat, a szoftvertanácsadást és a kiskereskedelmi tevékenységeket érintette. A cégek aránya meredekebben csökkent, mint a foglalkoztatottak és árbevételek aránya, ami bizonyítja, hogy a gyengébb piaci pozícióval és ellenállóképességgel rendelkező vállalkozások szűntek meg a válság következtében (2. ábra). Hasonló visszaesést a tudásintenzív iparágakban nem tapasztaltam, sőt a válság időszakában a szektor lassú bővülése ment végbe. A tézis KSH statisztikai adatbázisok elemzésén alapul.

2. ábra A kreatív és tudásintenzív ipar részesedése Magyarországon (1999–2015, %)

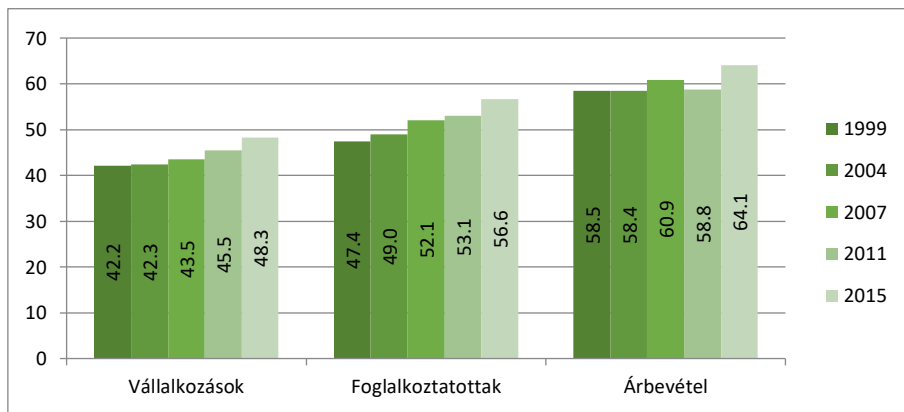

Forrás: KSH Nemzeti Számlák 1999–2015, saját szerkesztés

4. tézis – A településhierarchia alapvetően befolyásolja a kreatív gazdaság letelepedését, ami növekvő térbeli koncentrációt eredményez. Budapest szerepe és a budapesti agglomeráció súlya a magyar kreatív gazdaságban folyamatosan nő, amit a válságok sem voltak képesek érdemben befolyásolni. A nagyvárosokban és városrégiókban a kreatív gazdaság sikeresen járulhat hozzá a gazdasági válságidőszakok átvészeléséhez.

A budapesti agglomeráció részesedése a magyar kreatív gazdaságban az elmúlt két évtizedben – a gazdasági válság időszakában is – folyamatosan nőtt (3. ábra).

3. ábra A budapesti agglomeráció súlyának változása a kreatív gazdaságon belül (1999–2015, %)

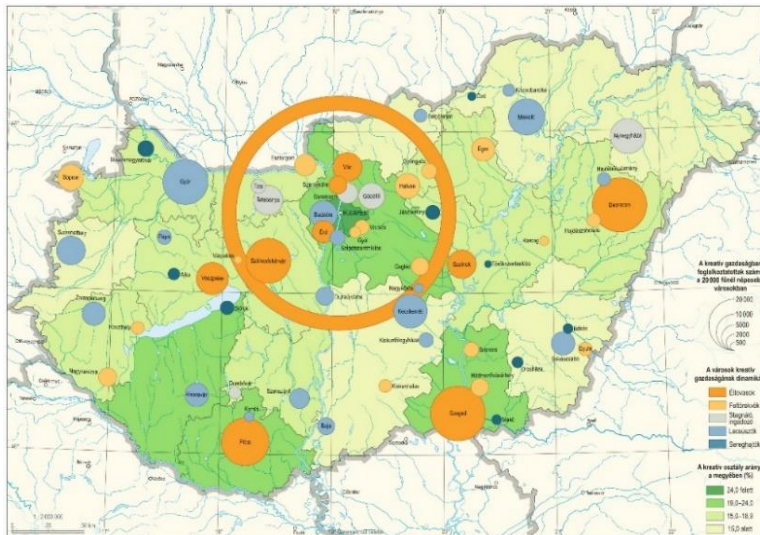

Forrás: KSH Nemzeti Számlák Főosztálya 1999–2015, saját szerkesztés

A kreatív gazdaság előszeretettel választja telephelyéül a várost, ahhoz szorosan kötődik (Lazzeretti et al. 2012; Pratt – Hutton 2012; Boix et al. 2015). A kreatív gazdaságban foglalkoztatottak országos megoszlása jól tükrözi a városhierarchia meghatározó szerepét a kreatív gazdaság fejlődésében (4. ábra). Budapest mellett hét olyan városa van az országnak, ahol a kreatív foglalkoztatottak száma meghaladja a tízezer főt (Debrecen, Szeged, Pécs, Miskolc, Győr, Kecskemét és Székesfehérvár). A kreatív munkaerő nagyobb koncentrációját találjuk még Budapest agglomerációs övezetében.

A kreatív gazdaság növekvő térbeli koncentrációját bizonyítja a kreatív gazdaságban foglalkoztatottak településkategóriánkénti megoszlása is. Budapest részesedése a kreatív foglalkoztatottak körében 1999 és 2015 között fokozatosan nőtt, a 20 ezer főnél népesebb vidéki városok részesedése viszont egyre csökkent. Statisztikai elemzéseim bizonyították, hogy Budapest súlya mind a kreatív iparban, mind a tudásintenzív iparban lassan, de biztosan nő.

4. ábra *A kreatív osztály nagysága és a kreatív gazdaság dinamikája (2015)*

Forrás: saját szerkesztés

A 3., 4. és 7. tézis eredményeinek integrálásával megállapíthatjuk, hogy a térbeli koncentráció folyamata, a kreatív gazdaság tudásintenzív irányba történő átrendeződése, valamint a tudásintenzív iparágak válsággal szembeni nagyobb ellenállóképessége végsősoron kedvezőbb pozíciót biztosítanak a városrégiók, köztük a budapesti agglomeráció számára a gazdasági válságok leküzdésében. A tézis KSH adatbázisok elemzésén, korrelációs számításokon, valamint az eredmények vizualizációján és kartográfiai elemzésén alapul.

5. tézis – A magyar kreatív osztály földrajzi helyválasztása és mozgása alapvetően az európai trendeket követi, vagyis meghatározó a kemény és a személyes tényezők szerepe a folyamatban. A puha tényezők elsősorban a kreatív osztály hosszú távú megtartásában és helyben maradásában játszanak szerepet. Az észak-amerikai városokra jellemző Florida-féle modell tehát nem érvényesül.

Nemzetközi kutatási eredményeim szerint a kreatív gazdaság és kreatív osztály súlyában nincsenek alapvető különbségek a nyugat- és kelet-közép-európai városok között. A kreatív dolgozók, menedzserek és nemzetközi migránsok a makro szintű döntéseikben a budapesti agglomerációba érkezés fő motiváló tényezői között kivétel nélkül kemény tényezőket mérlegeltek első helyen. A

magyar és külföldi kreatív foglalkoztatottak a munka- és álláslehetőségeket, valamint a tanulási lehetőségeket, a menedzserek a piac és a munkaerőpiac nagyságát tartották szem előtt a budapesti agglomerációba költözésük során.

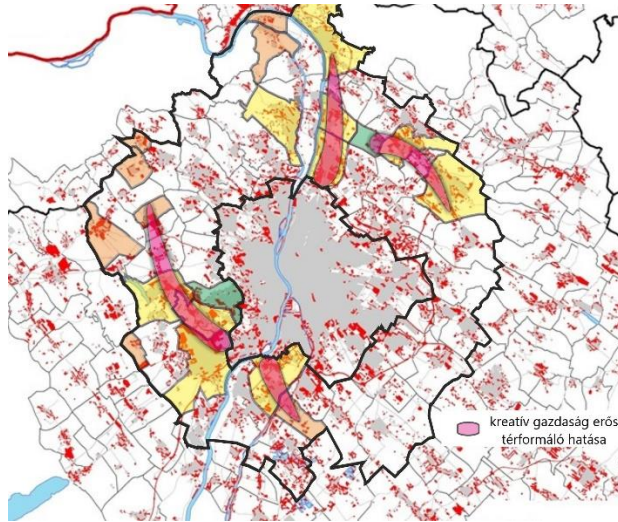
Az agglomeráción belüli mozgást és letelepedést befolyásoló tényezők között felértékelődnek a személyes és puha tényezők. A magyar és külföldi kreatív dolgozók esetében fontos motivációként jelenik meg a személyes kötődés (születés helye, család, baráti kör, partner), a menedzserek esetében pedig a privát lakóhely földrajzi helye. A kemény tényezők közül a munkavállalók döntően a lakáspiaci helyzetet és a tömegközlekedési kapcsolatokat mérlegelték, a munkaadók pedig az irodapiaci adottságok és a megközelíthetőség jelentőségét emelték ki. A puha tényezők közül a lakóhely és a lakókönyezet minősége egyértelműen megjelent a mikro szintű döntésekben. A tézis kvantitatív kérdőíves felmérések (n=200) és kvalitatív mélyinterjúk (n=51) eredményeinek az elemzésén alapul.

6. tézis – A budapesti agglomerációs övezet kiemelkedő szerepet játszik a kreatív gazdaság fejlődésében. A folyamat az agglomerációs övezetben dinamikusabban zajlik, mint Budapest közigazgatási határain belül. A kreatív gazdaság a főváros agglomerációs övezetében alapvetően hozzájárul új kreatív alcentrumok megjelenéséhez, s ezzel a policentrikus városfejlődés irányába hat.

1999 és 2015 között a budapesti agglomeráció kreatív gazdaságán belül az agglomerációs övezet súlya a kreatív cégek esetében 17,8%-ról 23,8%-ra, a kreatív dolgozók körében pedig 11,7%-ról 13,9%-ra emelkedett. Az ezredforduló óta különösen dinamikus volt a kreatív gazdaság fejlődése az agglomerációs övezet nyugati és déli szektorában.

A kreatív gazdaság dinamikus csomópontjai és a területhasználat változásai kirajzolják azon térségeket, ahol a kreatív gazdaság fejlődése erőteljesebben formálta át a környezetet (Dunakeszi-Vác, Veresegyház-Gödöllő, Érd-Budaörs tengely)(6. ábra). Ezen újonnan formálódó (kreatív) alcentrumok új típusú ingázási formák megjelenését is eredményezik (kiingázás a fővárosból és átingázás más agglomerációs településekből). A tézis KSH adatbázisok elemzésén, területhasználati vizsgálatokon, kartográfiai számításokon és elemzéseken alapul.

6. ábra A kreatív gazdaság térformáló hatásainak potenciális területei az agglomerációs övezetben

Forrás: saját szerkesztés

7. tézis – Az infokommunikációs technológiák kulcsszerepet játszanak az intelligens kor okos városainak fejlődésében. Az IKT szektor fejlődésének kitüntetett területe a budapesti agglomeráció és azon belül az agglomerációs övezet. Magyarországon az ezredforduló óta a kreatív gazdaság tudásalapú átrendeződése zajlik, ami hosszú távon előmozdítja az okos városok fejlődését a budapesti agglomerációban.

Az IKT nemcsak a városok fizikai környezetét változtatja meg, hanem átalakítja a társadalom és a gazdaság térbeli szerveződését és a fogyasztási mintázatokat (Sassen 2001; Portugali et al. 2012). Emellett meghatározó szerepe van a digitális, az intelligens és az okos városok fejlődésében (Harrison 2010).

Magyarországon a kreatív gazdaságon belül jelentős átrendeződés zajlott le 1999 és 2015 között, ami a kreatív ipar visszaszorulását és a tudásintenzív ipar súlyának növekedését eredményezte. A kreatív gazdaságon belül a tudásintenzív ipar súlya a cégek között 13,9%-kal, a foglalkoztatottak körében 16,1%-kal, az árbevételek terén pedig 11,3%-kal nőtt (1. táblázat).

Az IKT szektor fejlődésének települési szintű dinamikája alapján 1999 és 2015 között az IT-cégek és -dolgozók letelepedésének nagy nyertese a budapesti agglomeráció és azon belül az agglomerációs övezet volt, a szektor éllovasai között Budapestet és agglomerációs övezetének városait találjuk (2. táblázat). A tézis KSH statisztikai adatbázisok elemzésén alapul.

1. táblázat A kreatív gazdaság összetételének változása Magyarországon (1999-2015; %)

	Vállalkozások			Alkalmazottak			Bevételek		
	1999	2015	Változás	1999	2015	Változás	1999	2015	Változás
Kreatív ipar	62,1	48,2	-13,9	53,9	37,8	-16,1	42,6	31,4	-11,3
Tudásintenzív ipar	37,9	51,8	13,9	46,1	62,2	16,1	57,4	68,6	11,3

2. táblázat Az IKT szektor növekedési dinamikája a budapesti agglomerációban (1999–2015; %)

Mutató	Budapest	Agglomerációs zóna	Városrégió	Ország
cégek száma	170,1	270,6	188,7	181,6
dolgozók száma	140,0	255,7	156,3	136,5
bevétel volumene	190,1	369,5	215,9	218,5

Forrás: KSH Nemzeti Számlák 1999–2015, saját szerkesztés

8. tétel – A kreatív gazdaság fejlődése átrajzolja a magyar gazdaság területi mintázatát. A mobilkommunikációs (IKT) eszközök használatában még visszatükröződik a gazdasági fejlettség nyugat-keleti dichotómiája, de a kreatív gazdaság növekvő térbeli koncentrációja miatt a tradicionális nyugat-keleti lejtőt egyre inkább a Budapesttől és a regionális centrumoktól való távolság váltja fel.

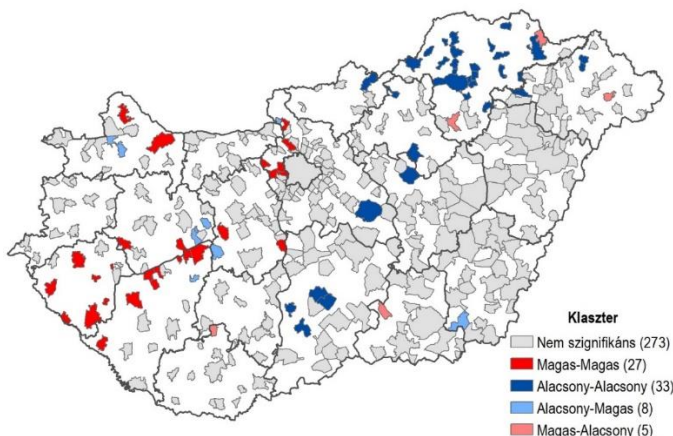
A városok mobilkommunikációs esemény/népesség mutatójának területi autokorrelációs vizsgálata alapján egyértelműen kirajzolódnak a Dunántúl fejlettebb térségei a magas értékek hasonlóságával, míg a Duna-Tisza-közén és Észak-Magyarországon inkább az alacsony értékek erős egymásmellettsége jellemző (5. ábra).

Az egy eseményre jutó adatforgalom (adatforgalom/esemény mutató) városokban mért értékei és a városok EOY rendszerben megadott Y koordinátái közötti korreláció ugyancsak jól mutatja a nyugat-keleti lejtőt a mobilhasználatban. Minél távolabb (keletebbre) helyezkedik el a város Hegyeshalomtól, annál alacsonyabb az adatforgalom/esemény mutató, s a korreláció összességében közepes erősségű, ellentétes előjelű együttmozgást mutat az EOY koordinátákkal (kisvárosok esetében -0,311, középvárosok esetében -0,655, nagyvárosok esetében -0,647) .

A kreatív gazdaság lassú, fokozatos térbeli koncentrációját mutatja a Herfindahl-Hirschman-index növekedése az ezredforduló után, amely a kreatív

cégek és foglalkoztatottak esetében közepes és növekvő (2007 és 2015 között 0,16–0,18, illetve 0,21–0,29 értékek), míg az árbevételek estében erős és növekedő (0,31–0,39) koncentrációt jelez.

5. ábra A városok esemény/népesség mutatójának hasonlósága a Local Moran I alapján

A 20.000 főnél népesebb városok esetében a kreatív gazdaság fejlődési dinamikája kiemelkedő a budapesti agglomerációban, egyes regionális centrumokban, valamint a Budapest körüli belső városgyűrű megyei jogú városaiban. A kreatív gazdaság egészét tekintve jelentős a szakadék a főváros és vidék, illetve a nagyobb vidéki városok (megyeszékhelyek, egyetemi központok) és kisebb települések között. A tézis KSH adatbázisok elemzésén, mobilcellaadatok, big data adatállományok elemzésén, korrelációs és területi autokorrelációs számításokon, valamint kartográfiai elemzéseken alapul.

9. tézis – A kreatív gazdaság aktívan alakítja a földrajzi teret, a városok struktúráját és szövetét, ily módon átformálja a földrajzi hely szerepét és értelmezését. A kreatív gazdaság térformáló erejének köszönhetően a városfejlődés a mozaikos város kialakulásának irányába mutat. A kelet-közép-európai és magyar városfejlődés aktuális stádiuma a mozaikos város.

A posztmodern városok széttöredezett, fragmentált térszerkezete körüli diskurzus az 1980-as évek közepe óta rendszeresen feltűnik a nemzetközi porondon (Soja 1986; Brown 1993; Scott–Storper 2014).

A kelet-közép-európai és magyarországi városfejlődési folyamatok összefoglalására és pontos körülírására javaslom a mozaikos város (mosaic city) fogalmának bevezetését.

A mozaikos város kialakulásában alapvetően két folyamat játszik meghatározó szerepet: a rendszerváltozás utáni privatizáció, valamint a városfejlesztési stratégiákat és szabályozást gyakran megkerülő, rövid távú politikai érdekeket szolgáló ad hoc döntéshozatal. E két folyamat a mozaikos város kialakulásának és fejlődésének fontos attribútuma. A szakirodalomban használt széttöredezett város (fragmented city) és az általam bevezetett mozaikos város (mosaic city) közötti különbségek tehát alapvetően az őket létrehozó folyamatokban keresendők.

A mozaikos város alapvetően kedvez a kreatív gazdaság és kreatív osztály megtelepedésének, mivel a funkciók mozaikossága (multifunkcionalitás) és a lakónegyedek sokfélesége fontos vonzerőként jelennek meg a kreatív gazdaságban, sőt a funkcióbővülést és a városrész átalakulását sok esetben éppen maga a kreatív gazdaság generálja. Kelet-Közép-Európában és Magyarországon a kreatív kor városfejlődése a mozaikos város megjelenésében csúcsosodott ki.

A kreatív gazdaság a budapesti agglomerációban elsősorban az agglomerációs övezetben járult hozzá a területhasználat megváltozásához és ezen keresztül a mozaikosság kialakulásához. A tézis az elméleti és empirikus eredmények szintézisének alapul.

ÖSSZEFOGLALÁS

Kutatásaim elméleti és empirikus eredményeket egyaránt szolgáltatottak. Elméleti eredményeimmel felhívtam a figyelmet a kreatív gazdaság ciklusos fejlődésére és arra, hogy a kreatív gazdaság fejlődése alapján a magyarországi városfejlődés rendszerváltozás utáni időszakát három szakaszra oszthatjuk. A mozaikos város fogalmának bevezetésével sikerült modelleznem és összefoglalnom a kelet-közép-európai és magyar városfejlődés aktuális tendenciáit.

Empirikus eredményeim segítségével bemutattam a kreatív gazdaság fejlődésének földrajzi jellemzőit, valamint hosszú távú és aktuális trendjeit Magyarországon. Feltártam a kreatív osztály legfontosabb jellemzőit, valamint térbeli mobilitásának legfontosabb mozgatórugóit a budapesti agglomerációban. Rávilágítottam arra, hogy a kreatív gazdaság, illetve a kreatív és tudásintenzív iparágak fontos szerepet játszanak a budapesti agglomeráció térformálásban és

területhasználatának átalakulásában, s hosszú távon a magyar gazdaság területi mintázatának az átrajzolásában.

A városok jövőbeli fejlődése egyelőre sok nyitott kérdést tartogat. A kreatív gazdaság szempontjából ígéretes kutatási téma lehet az intelligens kor városföldrajzának kutatása, az okos városok fejlődésének vizsgálata, valamint a tudásintenzív iparágak urbanizációs hatásainak a feltárása Magyarországon és Kelet-Közép-Európában. A városföldrajz ily módon sikeresen járulhat hozzá ahhoz, hogy városainkat újragondoljuk és a városfejlesztést új alapokra helyezzük.

HIVATKOZOTT IRODALOM

- Boix, R. Hervás–Oliver, J. L.–Miguel–Molina, D. 2015 Micro–geographies of creative industries clusters in Europe: From hot spots to assemblages. *Papers in Regional Science*, 94 4. 753–772.
- Brown, L. 1993 *The new shorter oxford English dictionary on historical principles*. Calrendon Press–Oxford University Press, Oxford–New York. 3801 p.
- Enyedí Gy. 2012 *Városi világ*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 186 p.
- Florida, R. 2002 *The rise of the creative class: and how it is transforming work, leisure, community and everyday life*. New York, Basic Books.
- Gentile. M.–Tammaru, T. –van Kempen, R. 2012 Heteropolitanization: Social and spatial change in Central and East European Cities. *Cities* 29. 5. 291–299.
- Hall, P. 1998 *Cities in civilization: culture, innovation and urban order*. Weidenfeld– Nicolson, London. 1169 p.
- Harrison, C.–Eckman, B.–Hamilton, R.–Hartswick, P.–Kalagnanam, J.–Paraszczak, J.–Williams, P. 2010 Foundations for Smarter Cities. *IBM Journal of Research and Development*, 54.4. 1–16.
- Healey, P. 2007 *Urban Complexity and Spatial Strategies – Towards a relational planning for our times*. Routledge, New York. 329 p.
- Kovács, Z. – Farkas, J. – Egedy, T. – Kondor, A.Cs. – Szabó, B. – Lennert, J. – Baka, D. – Kohán. B. 2019 Urban sprawl and land conversion in post-socialist cities: The case of metropolitan Budapest. *Cities*, 92. 71–81.
- Landry, Ch.–Bianchini, F. 1995 *The creative city*. Demos–Comedia. London. 31 p.
- Lazzeretti, L. (ed.) 2012 *Creative Industries and Innovation in Europe–Concepts, Measures and Comparative Case Studies*. London, Routledge.
- Miège, B. 1979 ‘The Cultural Commodity’. *Media, Culture and Society* 1. 297–311.
- Musterd, S.–Murie, A. (eds.) 2010 *Making Competitive Cities*. Wiley–Blackwell, Oxford. 376 p.

- Phelps, N.A.–Ozawa, T. 2003 Contrasts in agglomeration: proto-industrial, industrial and post-industrial forms compared. *Progress in Human Geography*, 27. 5. 583–604.
- Pratt, A.C.–Hutton, T.A. 2012 Reconceptualising the relationship between the creative economy and the city: Learning from the financial crisis. *Cities*, 33. 86–95.
- Roberts, P.–Sykes, H. 2000 *Urban Regeneration. A Handbook*. SAGE Publications, London.
- Sassen, S. 2001a Impacts of information technologies on urban economic and politics. *International Journal of Urban and Regional Research*, 25. 2. 411–418.
- Scott, A.J. 2004 Cultural products industries and urban economic development: Prospects for growth and market contestation in global context. *Urban Affairs Review*, 39. 4. 461–490.
- Scott, A. J. – Storper, M. 2014 The nature of cities: the scope and limits of urban theory. *International Journal of Urban and Regional Research* 39. 1. 1–15.
- Soja, E. W. 1989 *Postmodern Geographies – The Reassertion of Space in Critical Social Theory*. Verso, London. 276 p.
- Sýkora, L.–Bouzarovski, S. 2012 Multiple transformations: Conceptualising the post-communist urban transition. *Urban Studies*, 49. 43–60.
- Yigitcanlar, T.–Kamruzzaman, M.–Buys, L.–Ioppolo, G.–Sabatini–Marques, J.–Moreira da Costa, E.–Yun. J. J. 2018 Understanding ‘smart cities’: Intertwining development drivers with desired outcomes in a multidimensional framework. *Cities*, 81. 145–160.

AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉBEN MEGJELENT PUBLIKÁCIÓK

- Egedy, T. 2020 Visszatekintés a kreatív osztály elméletére. Földrajzi Közlemények 144. 3. pp. 241–257.
- Kovács, Z. – Egedy, T. – Szabó, B. 2019 A kreatív gazdaság földrajzi jellemzői Magyarországon a 21. század elején. In: Baranyai, G.– Lenner, T.– Németh, S. (szerk.): Szemelvények a településföldrajz és a területfejlesztés témaköréből Szombathely, Magyarország : Településföldrajzi Tudományos Egyesület. pp. 31–52.
- Kovács, Z. – Farkas, Zs. J. – Egedy, T. – Kondor, A. Cs. – Szabó, B. – Lennert, J. – Baka, D. – Kohán, B. 2019 Urban sprawl and land conversion in post-socialist cities: The case of metropolitan Budapest Cities 92. pp. 71–81.
- Egedy, T. – Kovács, Z. – Szabó, B. 2018 Changing geography of the creative economy in Hungary at the beginning of the 21st century. Hungarian Geographical Bulletin 67. 3. pp. 275–291.
- Egedy, T. 2017 Városfejlesztési paradigmák az új évezredben – a kreatív város és az okos város. Földrajzi Közlemények 141. 3. pp. 254–262.
- Egedy, T. – Kovács, Z. – Kondor, A. Cs. 2017 Metropolitan region building and territorial development in Budapest: the role of national policies. International Planning Studies 22. 1. pp. 14–29.
- Egedy, T. – Smith, M. 2016 Budapest: creative urban redevelopment. In: Kunzmann, K. R. (szerk.) Culture, creative industries and urban regeneration. Peking, Kína : Tsinghua University Press. pp. 178–188.
- Egedy, T. – Smith, M. K. 2016 Old and new residential neighbourhoods as creative hubs in Budapest. Mitteilungen Der Österreichischen Geographischen Gesellschaft 158 pp. 85–108.
- Egedy, T. 2016 Aktuelle Entwicklungstendenzen und führende Unternehmen der Kreativwirtschaft in Ungarn und Budapest. Österreich In Geschichte Und Literatur Mit Geographie 60. 1. pp. 66–78.
- Keresneyei, K. – Egedy, T. 2016 A pécsi kreatív osztály helyzetének értékelése statisztikai és empirikus kutatások alapján. Tér és Társadalom 30. 1. pp. 57–78.
- Kovács, Z. – Egedy, T. 2016 Budapest a városfejlesztési politika útvessztőjében: a metropolizáció rögzös útjai. In: Sikos, T. T.– Tiner, T. (szerk.) Tájak, régiók, települések térben és időben. Budapest, Magyarország : Dialóg Campus Kiadó. pp. 219–230.
- Keresneyei, K. – Egedy, T. 2015 Adalékok a kreatív gazdaság elméletéhez. Földrajzi Közlemények 139. 1. pp. 30–42.
- Kovács, Z. – Egedy, T. – Szabó, B. 2015 Az ingázás területi jellemzőinek változása Magyarországon a rendszerváltozás után. Területi Statisztika 55. 3. pp. 233–253.
- Egedy, T. – Kovács, Z. – Szabó, B. 2014 A kreatív gazdaság helyzete Magyarországon a globális válság időszakában. In: Tózsza, I. (szerk.)

- Turizmus és településmarketing : Tanulmánykötet Budapest, Magyarország : BCE Gazdaságföldrajz és Jövőkutatás Tanszék. pp. 17–26.
- Egedy, T. – Redmond, D. – Ehrlich, K. 2013 Urban regeneration and housing as potential tools for enhancing the creative economy. In: Musterd, S.– Kovács, Z. (szerk.) Place-making and policies for competitive cities. Chichester, Wiley–Blackwell Publishing Ltd. pp. 127–147.
- Egedy, T. – von Streit, A. – Bontje, M. 2013 Policies towards multi-layered cities and cluster development. In: Musterd, S.– Kovács, Z. (eds) Place-making and policies for competitive cities. Chichester, Wiley–Blackwell Publishing Ltd. pp. 35–58. , 24 p.
- Egedy, T. 2012 A gazdasági válság hatása a nagyvárosok versenyképességére Magyarországon. Földrajzi Közlemények 136 : 4 pp. 420–438.
- Egedy, T. – Kovács, Z. 2011 Budapest as a destination of migration: the view of transnational creative workers. Hungarian Geographical Bulletin 60. 1. pp. 161–188.
- Kovács, Z. – Egedy, T. – Szabó, B. 2011 A kreatív gazdaság földrajzi jellemzői Magyarországon: Geographical aspects of creative economy in Hungary. Tér és Társadalom 25. 1. pp. 42–62.
- Egedy, T. Current strategies and socio-economic implications of urban regeneration in Hungary. Open House International 35. 4. pp. 29–38.
- Egedy, T. – Kovács, Z. 2010 Governance, strategies and policies in the Budapest Metropolitan Region: how to enhance the city's competitiveness. Amsterdam, Hollandia : University of Amsterdam, 66 p.
- Stryjakiewicz, T. – Burdack, J. – Egedy, T. 2010 Institutional change and new development paths: Budapest, Leipzig, Poznan, Riga and Sofia. In: Musterd, S.– Murie, A. (szerk.) Making Competitive Cities, Oxford, Egyesült Királyság / Anglia : Wiley–Blackwell, pp. 93–112.
- Egedy, T. – Kovács, Z. 2009 Why Budapest?: the capacity of Budapest to attract players in the creative economy. Studio Metropolitana – MTA FKI – Budapest Cultural Cluster. Budapest. 18 p.
- Egedy, T. – Kovács, Z. 2009 The potentials of Budapest to attract creativity: the views of highly-skilled employees, managers and transnational migrants. Amsterdam, Hollandia : AMIDSt, University of Amsterdam, 61 p.
- Egedy, T. – Kovács, Z. 2009 The capacity and potentials of Budapest to attract creative economy. Hungarian Geographical Bulletin 58. 4. pp. 281–294.
- Egedy, T. – Földi, Zs. – Balogi, A. – Kovács, Z. 2009 Budapest in the eyes of creative foreigners: the view of transnational migrants. Amsterdam, Hollandia : AMIDSt, University of Amsterdam. 132 p.
- Egedy, T. 2009 Városrehabilitáció és életminőség. Budapest, Magyarország : MTA, Földrajztudományi Kutatóintézet, 152 p.
- Egedy, T. – Balogi, A. – Földi, Zs. – Kovács, Z. 2008 Main drivers for settlement of creative and knowledge intensive companies in the

- BudapestMetropolitan Region: The managers' view. Amsterdam, Hollandia : AMIDSt, University of Amsterdam, 80 p.
- Egedy, T. – Kovács, Z. 2008 The creative knowledge sector in the Budapest metropolitan region. In: Kertész, Á.– Kovács, Z. (eds) Dimensions and trends in Hungarian geography. Geographical Research Institute, Hungarian Academy of Sciences, pp. 149–167.
- Kovács, Z. – Egedy, T. – Földi, Zs. – Keresztély, K. – Szabó, B. – Balogi, A. 2008 Everyday life and attitude of creative people in the Budapest Metropolitan Region: understanding the attractiveness of the metropolitan region for creative knowledge workers. Amsterdam, Hollandia : AMIDSt, University of Amsterdam, 83 p.
- Kondor, A. Cs. – Egedy, T. (szerk.) 2007 Városfejlődés és városrehabilitáció: budapesti és lipcsei tapasztalatok. Budapest, Magyarország : Magyar Földrajzi Társaság, 110 p.
- Kovács, Z. – Egedy, T. – Földi, Zs. – Keresztély, K. – Szabó, B. 2007 Budapest: from state socialism to global capitalism: pathways to creative and knowledge-based regions. Amsterdam, Hollandia : AMIDSt, University of Amsterdam, 119 p.
- Egedy, T. 2005 Urban regeneration and residential mobility in Budapest. In: Komornicki, T.– Czapiewski, K. Ł (szerk.) Central and Eastern Europe : Changing Spatial Patterns of Human Activity. Warsaw, Polish Academy of Sciences Institute of Geography and Spatial Organization. pp. 63–81
- Egedy, T. (szerk.) 2005 Városrehabilitáció és társadalom: tanulmánykötet. Budapest, Magyarország : MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, 305 p.